

MASOVNA GROBNICA KOD ZAPREŠI A - U tri no i partizani poubijali više od 4000 ljudi

Autor IVANKA TOMA

04. 04. 2009. | 19:46

Foto: Boris Šitar

Tijekom tri no i, 23., 24., i 25. svibnja 1945., selo Klju Brdove ki nedaleko od Zaprešića, na samoj granici sa Slovenijom, postalo je mjesto masovne grobnice iz koje kosti - ali doslovce - do danas izviru iz zemlje. Stariji mještani svjedoče o masovnom partizanskom zločinu nad zarobljenim pripadnicima gubitničke vojske koja se pred Jugoslavenskom armijom nakon Drugog svjetskog rata povlačila prema Sloveniji.

Stanovnici toga kraja pretpostavljaju da je u svibnju 1945. samo na njihovu području pobijeno približno **4000** pripadnika domobranskih postrojbi, te njemačkih jedinica koje su uzmicale. Uvjereni su da samo u **Klju u Brdove kom**, u masovnim grobnicama na potezu uz tadašnje korito Sutle, do danas poivaju kosti najmanje petstotinjak žrtava partizanskog zločina.

Skinuli i vezali žicom

- Dovodili su ih u grupama od po četiri ili šest. Bili su goli. Najprije su ih skinuli, a onda vezali žicom i tako vodili na likvidaciju. Zarobljenike su dovodili predvečer, a smaknuća su bila noću. Svi u selu morali su biti u kući. Nije se smjelo paliti svjetlo, niti se smjelo izlaziti. U kuće koje su bile bliže nasipu dopirali su jauci. Dozivali su djecu, svoje žene, jaukali... Cijelim selom odzvanjali su rafali - prisjeća se Pavao Kutarić, koji je u doba zločina imao 15 godina.

Pavao kaže da su to bili prizori koji se ne zaboravljaju i, bez obzira na protok vremena, ostaju svježi u pamćenju. Dok nas je vodio kroz njive i pokazivao mjesta na kojima su bili iskopani rovovi u koje su bacani leševi, Kutarić je pripovijedao da tijekom cijelog Drugog svjetskog rata u njihovu selu nije bio ispaljen metak. Tek pred kraj rata bi se u selu zadržavale njemačke jedinice.

Bile bi po tri mjeseca, a onda se povukle, pa bi došle nove. Kaže da su te jedinice uz Sutlu iskopale tenkovske rovove pripremajući se za mogući okršaj s partizanima. Nakraju su ti rovovi postali masovne grobnice zarobljenih pripadnika njemačke, domobranske i ustaške vojske.

- Rovovi su bili visoki oko metar i pol. Zarobljenici su morali stati u njih. Nisu ih sve strijeljali. Neke su likvidirali tako da su ih lopatama ili krampovima udarali po glavama koje su virile iz rova - prisjeća se Kutarić. Tri noći su, navodi, ubijali zarobljenike u njihovu selu, a onda su četvrtog dana, 26. svibnja 1945., one koji su preostali likvidirali uz prugu u Šenkovcu. Navodno su šenkovačke žrtve ostale ispod zemlje koja je danas podijeljena granicom između Hrvatske i Slovenije.

Mio Filipović, također petnaestogodišnjak u to doba, također se vrlo živo sjeća zločina. Kako su u to doba u selu ostale samo žene i djeca, jer su svi stariji muškarci uglavnom bili u domobranima, njega je dopalo da zatrpava leševe koje su partizani ostavili za sobom. - Nakon što su ih pobili, partizani su samo otišli. Sjećam se glava, ruku, nogu koje su virile iz zemlje.

Morali smo ih pokopavati. Sje am se da su u jednu jamu pobacali toliko leševa da se nije mogla zatrpati, pa su se mrtva tijela morala prebacivati u drugu - pri ao nam je Filip i , koji i nakon 64 godine do u metar precizno zna gdje su bile masovne grobnice.

Obojica pri aju o neopisivu smradu koji se širio poljima. - Morao sam voditi krave na pašu. Znete, nije tada bilo puno zemlje i to što je bilo, moralo se obraditi. Tako smo morali stoku voditi ovuda. Sje am se da je u po etku lipnja bila velika vru ina i da je doslovce kipjelo iz tih grobnica. Krv je izlazila iz zemlje, a žene su dolazile i motikama zgrtale zemlju preko te krvi ne bi li je prekrile - pripovijeda Kutari .

Filip i se sje a da je u selu bila prava akcija prikupljanja živog vapna koje se prelijevalo preko mrtvih tijela kako bi se sprije io smrad. - Sje am se da je jedan preživio. Nekako je ostao živ. Nisu to primijetili i bacili su ga u jamu zajedno s drugima, a on je puzao dok nije ispuzao van. Taj je ovjek ostao živjeti u Zaprešiću. Umro je prije nekoliko godina - kaže Filip i .

Plava divizija i Gestapo

O tome tko su to no žrtve partizanskog zlo ina, mještani uglavnom naga aju. Kažu da su tu bili "gestapovci", ali i "da je bilo svega". Spominje se i takozvana Plava divizija u kojoj su bili Volksdoj eri, ali bilo je i drugih, a navodi se i asni ki kadar. Mještani svjedo e o Nijemcima, no ne mogu sa sigurnoš u tvrditi kojima, kao što sa sigurnoš u ne mogu ni re i koje su partizanske jedinice po inile zlo in.

Povjesni ar Tvrtko Jakovina kaže kako je najbitnije napokon zaklju iti taj dio povijesti, odnosno podvu i crtu i re i koliko smo kostiju našli, te ih pokopati. Uspore uje nas sa Slovincima koji su tako er otvoriti projekt istraživanja žrtava Drugog svjetskog rata i navodi kako bi bilo zanimljivo vidjeti do kakvih su oni rezultata došli u deset godina, a što smo mi u inili.

Ministar unutarnjih poslova, Tomislav Karamarko, najavljuje da e mjesto pronalaska masovne grobnice posjetiti zajedno s glavnim državnim odvjetnikom Mladenom Bajićem. O pojedinostima nije mogao govoriti, no navodi kako je Hrvatska prepuna masovnih grobnica iz Drugog svjetskog rata, te da i ovaj slu aj u Ključu u Brdove kom treba istražiti.

Policija se, naime, tim zlo inom po ela baviti prije godinu dana, kada je jedan od seljana na svojoj njivi doslovce izorao ljudski kostur. Kutari nas je odveo na tu njivu koja je i danas prepuna kostiju koje nakon oranja izlaze na površinu. Ispri ao je da su prije godinu dana policajci ogradili to podru je, ali da se nakon toga nije dogodilo ništa. Kao i ostali svjedoci toga doba, Kutari o ekuje da se temeljito istraži zlo in i da netko odgovara za smrt ljudi koji, kada su shvatili da odlaze na likvidaciju, odbacivali osobne stvari i razbacivali ih uokolo u nadi da e ih netko prona i i zabilježiti gdje su stradali.

- Masovno su bacali obiteljske fotografije i na njih pisali poruke svojim ženama i djeci. Nadali su se da e ih netko na i i javiti njihovima što se dogodilo. Moja žena je imala punu prega u takvih fotografija. No, to se nije smjelo uvati. Ljudi su to uništavali i spaljivali jer su zbog toga mogli stradati - kaže Kutari .

Svi su znali, ali nisu smjeli govoriti

Seljani u Ključu u Brdove kom smatraju da su bili kažnjeni zato što se nisu odazvali partizanskom pokretu, te da je i to bio razlog što se baš u njihovu selu dogodio masovni pokolj. Svjedoci zlo ina, Kutari i i Filip i , govore da se za komunizma nije smjelo ni spominjati što su partizani u svibnju 1945. godine u inili u njihovu selu. - Svi su znali za zlo in, kosti su bile plitko pod zemljom, ali nitko nije smio ništa ni spomenuti jer je mogao završiti iza brave - govore svjedoci likvidacija.

‘Rafali, rafali, rafali i vika, zatim uješ samo tišinu...’

Preživjele bi zatukli kundacima, a sljede e jutro vidjeli smo glave vojnika kako vire iz zemlje, ispri ao je za Jutarnji jedini živi svjedok

ZAGREB- "Ovdje spavaju moji prijatelji, obitelji im ne znaju za grob, ali ja ih se ipak sjećam. Da sam išao s njima, i mene bi tu zatrli, a moja obitelj ne bi znala da ležim pod visibabama naše Gmajne", zapisao je u svome dnevniku starac Vid Jakovina iz Ključa. Prije 64 godine, 25. svibnja 1945. godine, kod Ključa je pokraj slovenske granice, kaže, strijeljano oko 4000 pripadnika 392. 'plave' Wehrmachtove divizije. Za zločin okrivljuje 21. srpsku diviziju.

Pastir jedini svjedok

Jedna od navodno 26 masovnih grobnica u tome kraju otkrivena sasvim slučajno kada je poljoprivrednik Ivan Filipović 2006. zaorao njivu i pronašao ljudske kosti povezane žicom.

Egzekucija u Ključu danas se sjećaju i njihov vjerojatno jedini živi svjedok Pavao Kutarić. Živi u kući koja gleda na stratište, piše knjige o svome kraju zbog čega su ga prozvali povjesničarom, a u svibnju 1945. imao je 15 godina. Njegov posao bio je čuvanje krava.

- Kolone iz Slovenije počele su dolaziti 20. svibnja i to se nastavilo cijeli lipanj. Preko dana su ih gomilali, a uvečer od 21. do 23. svibnja 1945. u skupinama po 1000 golemo tjerovali prema Gmajni - kaže Kutarić dok se u gumenim izmama kroz blato probijamo prema njivi.

- Uvečer su im skidali uniforme, a krojačica iz Harmice ih je poslije prekrajala kako bi poslužile partizanima. Rekla mi je da ih je tijekom četiri dana nabrojila po 1000 dnevno. One koje su skinuli tjerovali su uz cestu prema Gmajni, a kada su stigli, naredeno im je da uđu u rovove - kaže Ivan i nastavlja - Rafali, rafali, rafali, vika. Onda tišina.

Razbacane fotografije

Tijekom četiri dana, svake je večeri bili isto, mještani su se bojali ići na Gmajnu, a neki hrabriji uz cestu sakupljali su slike koje su njemački i hrvatski vojnici uz prugu odbacili. Na njima je pisalo: "Javite mojima gdje ležim" ili "Nek osoba koja ovo donese u obraz, kao da sam ja, poljubi moju ljubljenu"... Dani pakla

Kolone iz Slovenije počele su dolaziti od 20. svibnja do kraja lipnja

Živo vapno

- Naredili su im da uđu u rov koji je bio dubok 160 i širok 60 centimetara. Stajali su u dužini sedam metara rova kada su partizani pucali. Preživjele bi zatukli kundacima, a sljedećega jutra kada smo na Gmajnu vodili krave na ispašu, vidjeli smo glave vojnika koje su virile iz zemlje. Zemlja je bila crvena jedan metar oko rova - opusuje Pavao Kutarić.

- Ubijene su zakopavali u rovove, a kako je bilo vruće, iz Samobora su mještani nosili živo vapno s kojim su pokrili tijela koja su virila iz zemlje. Da spriječe zarazu - kaže Kutarić koji je i sam u tome sudjelovao.

Boljkovac i Manolić ubijali civile i vojnike 1945.

Manolić je optužio nekadašnje političare za ratne zločine nakon II. svjetskog rata, za sudjelovanje u likvidacijama i za naredivanje.

Ivan Zvonimir Manolić optužio je prvog ministra unutarnjih poslova Hrvatske, Josipa Boljkovca za sudjelovanje u likvidacijama i naredivanje ubojstava zarobljenih vojnika i civila, a onda i Josipa Manolića.

Na upit novinara zašto se ne procesiraju ratni zločini nakon Drugog svjetskog rata, Manolić je izjavio da se to treba pitati predsjednika Mesera.

Na pitanje o 200 civila koje su partizani ubili bez suda u Bjelovaru, Josip Manolić je izgubio živce. A onda se naglo smirio, izvadio mali crni šešalj iz svoga džepa i počeo se šepkati. Potom je mirno kazao: "To nisu bili civili, nego kvislinzi" - izjavila je Dunja Ujević, bivša kolumnistica Večernjeg lista u jednom časopisu.

Protiv Josipa Boljkovca je Zvonimir Ćirić našao dokumentaciju UDB-e o likvidacijama bez suđenja tijekom 1945., 1946. i 1947. godine. Riječ je o 210 žrtava koje su se smatrale špijunima. Isti mentalni sklop s različitim predznakom.

- Osjećam se kao da je ponovno 1995. godina. Nema političke volje da se pokrenu istrage o masovnim grobnicama kojih je u Hrvatskoj 830. Samo ih je 23 obrađeno – izjavio je revoltirano Ćirić na konferenciji za novinare povodom otkrivanja novih masovnih grobnica.

‘Sad me samo metak može zaustaviti’

Tijekom posljednjih dana HHO je prikupio informacije o postojanju devet masovnih grobnica od Zaprrešća do slovenske granice. To su Prudnice, Ključ Brdovečki, Brdovec 1, Brdovec Markova šuma, Lužnice, Zdenčina i Šenkovec.

- Ljudi se javljaju sa svih strana, žele pomoći ili volontirati u iskapanjima. Samo je potreban sudski nalog – rekao je Ćirić. Odlučan da se rasvijetli priča o grobnicama i dekriminalizira partizanska borba izjavio je - Sad me samo metak može zaustaviti.

Ministar unutarnjih poslova Tomislav Karamarko nedavno je izjavio kako će policija u suradnji s Državnim odvjetništvom obraditi slučaj kod Zaprrešća, kao i ostale slučajeve mogu ih počinjenja masovnih zločina.

Na mišljenje nekih kako nije riječ o ratnim zločinima budući da su ubojstva počinjena nakon završetka rata, Ćirić je rekao da je bilo rata iako bez naviještanja i to ne od države već od vojnih jedinica, a ništa od toga nije razlog da se ti zločini ne riješe.

Masovna grobnica kod Ključa otkrivena je 2006. godine. Grobnica je dugačka jedan kilometar, široka 60 centimetara, a duboka metar. U nju su u proljeće 1945. godine bacana tijela ubijenih domobrana, oko 500 pripadnika ‘plave’ divizije Wehrmachta.

Ministar Karamarko prije nekoliko dana izjavio da će policija u suradnji s odvjetništvom obraditi slučaj pronalaska masovne grobnice iz 1945. kod Zaprrešća a te ostale slučajeve mogu ih masovnih zločina.

Eto ti ga na..ili je ovo crkva aktivirala Ćirić ka da se komunisti ka sranja napokon osude (a poela su i padat prva imena) ili je Ćirić neki papak koji nešto pokušava sebi uširiti